

KJELL STENSSON:

Demonstrationsskivor för stereo

Använd apparatur: Deccas ffss magnetiska pick-up, Thorens skivspelare TD 124, QUAD Acousticals för- och slutförstärkare och Lowthers hornhögtalare T.P.1. Dessutom — viktigare än någonsin — Watts Dust Bug för rengöring av skivorna.

Fleråttio bolag har valt att introducera sig på stereomarknaden med en särskild demonstrationsskiva, som i allmänhet upptar korta utdrag ur vederbörande bolags stereokatalog. Det blir en omväxlande underhållning på det sättet med inslag av både klassisk och mera lättfärdig musik, och dessutom ger det en ganska tillförlitlig bild av de olika bolagens stereostandard, både vad som gäller ljudupptagnings- och graveringsteknik.

Decca har tidigare fått sin stora demonstrationsskiva utförligt behandlad¹ och ett utdrag av den föreligger nu på en behändig och prisbillig 45-varvs stereoskiva (Double F-Double S=Full frequency stereophonic sound). Den är av samma utomordentligt höga klass som den stora stereoskivan och upptar den instruktiva räckan med tågljud, ett avsnitt ur Espana och fyra populärlåtar. Den som funderar på att börja med stereo kan i första hand rekommenderas den skivan. Blir vederbörande inte övertygad om stereos möjligheter av den, så lär det inte gå med någon annan skiva heller. Det förekommer en berättare på skivan och han är centralt placerad vid upptagningen och skall alltså låta mitt fram också vid återgivningen.

E.M.I., vilket är uttytt *Electric & Musical Industries*, är en sammanfattande benämning på den engelska koncern, som under sina vingar gömmer *Husbondens Röst*, *Columbia*, *Parlophone* och *Capitol*. Deras demonstrationsskiva, E.M.I. Stereophonic Demonstration Test Record SDD 1, upptar på sin ena sida ett antal olika akustiska företeelser och på den andra musikavsnitt. Bland de förra återfinns en utmärkt illustrativ upptagning av bordtennis (kallat pingis vanligt folk emellan), de vanliga tågen förstås, en skrämmande realistisk upptagning av en tryckluftsborr och en ljudbild från en simhall, som verkligen ger

en övertygande närvarokänsla hos lyssnaren. Bland musikavsnitten låter särskilt ett avsnitt ur Tjajkovskijs fjärde symfoni förträffligt, och ett parti ur Beggar's Opera ger goda prov på stereos möjligheter att fånga rörelser i ensemblespel på en scen.

Det finns till slut en upptagning av en metronom. Denna kan användas för kontroll av fasning och mittfram-intryck. Om ljudet förefaller att komma rakt framifrån då är fasningen riktig. Låter det däremot som en metronom i vardera högtalaren är fasningen felaktig. Det är emellertid viktigt att ha klart för sig att metronomljudet inte går särskilt högt upp i registret, och därför kan mittfram-intrycket förskjuta sig om högtalaren har alltför olika tonkurvor i det register, som ligger ovanför metronomljudet. Som helhet är E.M.I:s stereodemonstrationsskiva mycket välgjord, kanske med något mindre diskant och pregnans än den tidigare Decca-skivan.

Telefunken eller rättare »Tel-Dec« (det är en förkortning av *Telefunken-Decca*, som i Västtyskland verkar tillsammans i samma bolag) har en utmärkt, pedagogiskt föredömlig demonstrationsskiva, som i första hand tar sikte på att visa stereos möjligheter vid musikåtergivning. Det finns här ett avsnitt med pingis, dels återgivet i stereo och dels monofoniskt (tänkarna på området i USA har kommit underfund med att motsatsen till stereofonisk bör vara monofonisk och även om den termen inte är särskilt upplysande, så må den anbefallas även här i brist på bättre). Det är mycket övertygande: i stereo hör man tydligt hur bollen studsar från höger till vänster allt efter anslaget mot racketen, medan den monofoniskt bara förefaller att hoppa upp och ner i en punkt mitt emellan högtalarna. Samma metodik har tillgripits vid ett musikavsnitt med populärmusik och det klargör bättre än många ord vad stereo kan erbjuda, när den handhas med insikt och omdöme. Sen finns det åtskilliga välgjorda musikavsnitt, bl.a. ett med Mantovani's stråkar, som är överdådigt klangskönt, ett annat där en kör tågar över en operascen, och ytterligare ett med ett stycke ur en Straussoperett, där stereos möjligheter till klangsriskiljning av solist, kör och orkester blir väl exemplifierade.

Philips, som trots ärorika traditioner på stereoforskningens område hållit sig anmärkningsvärt avvaktande i stereosamman-

hang, har också kommit med en stereodemonstrationsskiva. Den har en sida med klassisk musik och en med populärreper-toar. Den klassiska sidan upptar ett par satser ur Tjajkovskijs Nötknäpparsvit och ett avsnitt ur Leoncavallos Pajazzo med solister, kör och orkester. Det låter återgivningstekniskt mycket övertygande, och musikaliskt fackfolk som fått tjänstgöra som provkaniner vid några av mina stereospelningar, är ganska ense om att dessa partier mer än några andra ger dem klangintryck som påminner om direkt lyssnande. Den andra sidan upptar bl.a. en upptagning från en offentlig konsert med Dave Brubecks Quartet och här, liksom på de övriga avsnitten på skivan, får man naturliga, transparenta klangbilder utan alla trickeffekter och en tilltalande närvarokänsla.

Telefunken har i Europa hunnit först med en skiva, som skall underlätta installationen av en stereoanläggning. Skivan, som är en 25 cm skiva med beteckningen T St 72311, har samma innehåll på båda sidorna, allt som allt fyra olika avsnitt. Det första är avsett att bestämma höger-vänsterförhållandena, det andra låter musik (för övrigt Jonassons bekanta Gökvals) hoppa från ena högtalaren till den andra, så att man skall få tillfälle att reglera in ljudstyrka och klangfärg till lika värden för båda kanalerna. Det tredje avsnittet avser att underlätta »fokuseringen», dvs. få fram det rätta mitt-fram-intrycket, genom att båda kanalerna upptar samma ljudbild. På det sista avsnittet tar man en form av s.k. vitt brus i sin tjänst för att den viktiga fasningen av högtalarna skall bli riktig. Är denna riktig förefaller bruset (avsnittet upprepas nio gånger, så man kan ta det lugnt) att uppstå i rummet för att försvinna som en strut i en punkt mitt mellan högtalarna. Är fasningen felaktig sker det omvända: bruset förefaller att uppstå i en punkt mitt emellan högtalarna och försvinna ut i rummet. Båda alternativen finns med på skivan, så det är inte någon svårighet att uppnå fullkomlig visshet att man har fasat rätt. Detta är en mycket användbar och nyttig skiva för den som vill sätta upp sin stereoanläggning så att han kan vara bergsäker på att eventuella brister i det klangliga resultatet inte är att söka i de olika komponenternas anslutning till varandra eller i de olika kontrollernas inbördes relationer. ●

¹ *Nya stereoskivor*. RADIO och TELEVISION 1958, nr 10, s. 37.